

Tóth Attiláné dr.
tannereva@gmail.com

Női szemmel a jövőről

1983-ban került sor az ENSZ Közgyűlés határozata alapján a Környezet és Fejlesztés Világbizottság megszervezésére, amely 1987-ben elfogadta a „fenntartható fejlődés” fogalmával jellemzett stratégiát.

1992-ben a stockholmi konferencia eredménye volt a „Feladatok a XXI. századra” című dokumentum megfogalmazása és nyilvánosságra hozása. A konferencián résztvevő 172 ország közül 108-at államfő vagy kormányfő által vezetett küldöttség képviselt.

A Feladatok kezdetű dokumentumban felsorolásra kerülnek azok a társadalmi csoportok, amelyek helyzetük alapján különösen felelősek lehetnek a 21. századért, azért, hogy élhető környezetet hagyjunk a következő generációkra, - e csoportok között elsőnek a nőket említik. A dokumentum a társadalomban (a világ népességét figyelembe véve) nem a megszokott csoportok szerint osztja el a feladatokat, hanem a fenntartható fejlődés érdekében jelentkező feladatok ellátása szempontjából jelöli ki a megfelelő csoportokat. Így nem a nőket és a férfiakat említik, hanem a nőket és még sok más csoportot is (például a bennszülötteket, a fiatalokat stb.) ahová tartozhatnak még a nők és a férfiak is akkor, ha a szükséges feladatoknak végzettségük, gyakorlatuk alapján meg tudnak/ meg kell felelniük. A cél a fenntartható fejlődés biztosítása.

Jelentős kutatások foglalkoznak azzal, hogy a nők és külön a férfiak viselkedését magyarázzák – a 21. század szempontjából ez nagyon fontos! Egy társadalmat irányítani, szervezni kell, ezért tudni kell, hogy hogyan reagálnak az egyének, a csoportok a különböző intézkedésekre, és megfordítva, előre ki kell számítani, hogy milyen okok kellene ahhoz, hogy a szükséges, kívánatos esemény, mint okozat bekövetkezessen. Eddig is mindenki tudta, hogy mások a nők és a férfiak indítékai egy-egy cselekvés során és természetesen mások lesznek az eredményeik is. Tudjuk az irodalomból, hogy éppen azt tartották vonzónak egymásban a nők és a férfiak, hogy számukra idegen területet képvisel a másik, különös, érthetetlen, megmagyarázhatatlan a másik viselkedése. Ez egy kedvelt/kedves misztikus vonást adott a kapcsolatoknak, amit lehet romantikusnak is tartani. Ez lehet szép, érdekes és megható, de ma a társadalom egészének szervezése, életfeltételeinek biztosítása szempontjából nem elég. Ma már tudni kell, érteni kell a nők és férfiak viselkedésének különbözőségét, a sémák, az előítéletek nem képezhetik nyilatkozatok, döntések alapjait.

Nézzük meg röviden, hogy hogyan alakult ki ez a ma már nagy intervallumon mozgó különbség és közben a különbség tartalmára is rá tudunk mutatni! Az emberiség életének kezdeti időszakában mindenki egyformán, különbség nélkül vett részt a fenntartást szolgáló tevékenységben (konkrétan a vadászatban), ez az egyformaság azonban egy lassú folyamatként a horda pusztulásához vezetett (egy nő elvesztése a vadászat során az új nemzedék szempontjából pótolhatatlan volt). Ezt felismerve nagyon lassan kialakult a

nemek közötti munkamegosztás. – amit sokan megkérdőjelezhetetlennek tartanak, és természetesnek tekintenek – és aminek van is meghatározó tényezője fiziológiailag. Innentől kezdve a nők és férfiak munkája, feladata elvált egymástól. A férfiak a társadalomhoz, a piachoz kapcsolták a családot. A társadalom a közösség, a rokonok, a szomszédok, a falu, a nemzetség. A nők a család közvetlen, mindennapos és sokoldalú ellátását végezték. A férfiaknak a tevékenységükhöz a racionalitásukra volt szükségük – a piac érzelmek nélkül működik. A nőknek a családon belül, ház körül adódó egyenrangú feladatokat (állatok gondozása, betegek ápolása, gyermeknevelés, növények gondozása, élelemmel való ellátás, ruha cipő stb. biztosítása) kellett rendezniük, amelyek között fontossági sorrendet, racionális hierarchiát felállítani lehetetlen. Kellettek a hagyományok, az erkölcs, az érzelmek segítsége – a nők megtanulták, hogy a mindennapi feladataik során az irracionális tényezők hatására döntsenek, vagy ezeket is figyelembe vegyék.

Hogyan működött a társadalom ezekkel az elvekkel?

Évezredek során a társadalom racionális szervezése volt az elfogadott, ezt tartották természetesnek (ma is) – a piaci elveknek megfelelően. A haszon volt a fontos, mert a hasznot lehet az újabb feladat elvégzése érdekében befektetni. A haszonra való törekvést ne, mint negatív cél tekintjük, sőt. Fontos a haszon, ami a megélhetés biztosításához szükséges alapon túl keletkezik, vagy megmarad, mert ez a fejlődés záloga (a megfogalmazás inkább magyarázó céllal készült és némileg eltér a haszon közgazdasági definíciójától – és most nem tettünk különbséget az egyén és a társadalom haszonra való törekvése között.) A haszonra való törekvés idők során (létszámbeli gyarapodásunk és életmódbeli változások következtében) oda vezetett, hogy ma már saját létünk feltételeit veszélyeztetni. Még több nyersanyagra van szükségünk, még több élelmiszerre, még több ipari termékre, még kényelmesebben akarunk élni stb., - és eközben „megtámadtuk” természeti életfeltételeinket, a természetet, amiről egy 19. századi filozófus azt mondta – már akkor is figyelmeztetően – hogy a ”természet az ember szervetlen teste”. A 21. század elején ott tartunk, hogy a továbbiakban a tisztán racionális viszony a természethez, a környezethez már nem tartható, mert veszélyes.

A 21. századot nevezhetjük kockázat társadalomnak, katasztrófa társadalomnak, infokommunikációs társadalomnak, tudás társadalomnak stb., de alapvető elv a fenntarthatóság. Ez nem az eddigi állapot fenntarthatóságát jelenti, hanem a környezet fenntarthatóságát. Bármilyen fejlődéssel, folyamattal kapcsolatban a természet fenntarthatóságát kell alapvető célul kitűzni, mert ennek hiánya mindent felül ír, beteg, sérült állapotában már nem képes az ember szervetlen teste lenni.

A dokumentum szerint a fenntartható fejlődés érdekében a következő területeken végzett munka nélkülözhetetlen.

- *a légkör védelme
- *fenntartható földhasználat
- *tartamos erdőgazdálkodás
- *az elsivatagosodás és az aszály elleni küzdelem
- *hegyvidékek fejlesztése
- *fenntartható mezőgazdaság

- *a biológiai sokféleség védelme
- *a biotechnológia fejlesztése
- *az óceánok védelme
- *az édesvíz készlet védelme
- *a mérgező vegyi anyagok környezetbarát kezelése
- *veszélyes hulladékok kezelése
- *szilárd hulladékok és a szennyvizek kezelése
- *radioaktív hulladékok kezelése.

Ha megnézzük a felsorolást, akkor rögtön feltűnik, hogy ezeken a területeken valóban aktívak a nők, mindegyikkel találkozunk a mindennapokban, a tevékenységük során mindig érintik valamelyiket. A mindennapokban lehet takarékoskodni az édesvíz készlettel, a különböző hulladékok osztályozásának első fokozata a ház körül történik stb. Természetesen vannak az egész társadalmat, az egész társadalom összefogását igénylő feladatok, de a mindennapok jelentősége is kidomborodik. A családok mindennapjaiban születnek meg a konkrét döntések, alakul ki leggyorsabban a szükséges életszemlélet, viselkedési stílus. Ebben van a nők feladatainak következő csoportja. A családban kapja meg minden ember az első tanácsot az életben maradáshoz, amit természetesen most társadalmilag értünk, vagyis itt vezetik rá egy útra, amelyen végig megy majd az élete során. Megtanulja, megmutatják neki az alapelveket, amelyek szerint a világot javasolt néznie, aminek alapján kapcsolatot teremthet a világgal. A nők feladata, hogy ne csak a természetet védjék meg a saját munkájukkal, tevékenységükkel a következő generációk számára, hanem tanítsák meg a következő generációt egy etikusabb környezetkezelésre. A nőknek kell még a családi környezetben hozzászoktatni a következő generáció tagjait ahhoz, hogy a hosszú távú célok is célok, azért is kell teljes odaadással és figyelemmel dolgozni. A környezet védelme egy olyan hosszú távú cél, amely elodázhatatlan, elkerülhetetlen.

A Feladatok a XXI. századra című dokumentum a feladatok ellátása érdekében az egész világra kiterjedő egyenlő bánásmódot követel a nők számára, politikailag, gazdaságilag. Ez a feltétele annak, hogy a nők a mindennapok tevékenységi területén túl, a társadalom szintjén, a döntések során is képviselni tudják a szükséges szubjektivitást. Ez tulajdonképpen azt jelenti, hogy döntési szituációban a lehetséges válaszok mérlegelésekor ne a haszon legyen a döntő tényező, hanem etikai, humánus, demokratikus elveket is figyelembe lehessen venni. A döntési szituációk nagyon sokfélék, és nem minden esetben vannak közvetlen kapcsolatban a környezettel, a természettel, de a 21. századra jellemző gyorsan változó és szerteágazó esemény rendszerben a történések egyikére sem lehet biztonsággal azt mondani, hogy nincs hatása most vagy nem lesz hatása később a környezetre, a természetre.

Ma nem lehet vállalatot vezetni, nem lehet a jövőről beszélni, ha nem vesszük figyelembe, hogy az erkölcs eddigi felfogása is bővítésre szorul. Eddig erkölcsi megítélés érthette a megtett cselekedeteket, de ma észre kell venni, hogy a meg nem tett cselekedetekkel kapcsolatban a megítélés szintén jogos. Elkerülni, háttérbe szorítani azokat a tetteket, amelyek a mi saját és a következő generációk életfeltételének

megvédését eredményeznék – bűn. Ezt a problémát racionálisan kezelni nem lehet, sőt nem szabad.

A női szemléletmód nem jelent számomra egy olyan társadalmat, ahol a férfiak szerepét a nők veszik át – erről szó sincs – csupán a nők és férfiak évezredek alatt kialakult világnézetének, világkezelésének összehangolását javaslom egy nem tisztán racionális világban.

Keresztény Szó – Kolozsvár – megjelenés alatt

Ppt készült 2009 novemberében az MTA JKB –ban tartott előadáshoz.